

พรไทย ศิริสาธิตกิจ⁴ (Pornthai Sirisatikit)⁴

Received: May 12, 2023; Revised: July 8, 2023; Accepted: July 21, 2023

สร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนริมคลองปากประ ผลการศึกษา ทูทางวัฒนธรรมของชุมชนริมคลองปากประ มี 2 ประเภท 1) ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 2) ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี 2 ประเภท คือ

ทรัพยากรที่ใช้แล้วเกิดแทนได้ และ ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดไป ซึ่งทุนมีอยู่ในพื้นที่สอดคล้องกับแนวทาง การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ดังนั้น การสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบ PAKPRA MODEL เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 กระบวนการ 1) การสร้างความสัมพันธ์ 2) การสร้างทัศนคติร่วม 3) การมีส่วนร่วม 4) การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 5) การจัดการองค์ความรู้ และ 6) การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประออกแบบเป็น 3 แพลตฟอร์ม คือ แพลตฟอร์มพื้นที่สร้างการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม แพลตฟอร์มพื้นที่สร้างการรับรู้ ผ่านการผลิตสื่อสารโฆษณา แพลตฟอร์มพื้นที่สร้างการปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาแพลตฟอร์มทั้ง 3 ทำให้นักท่องเที่ยวมีการรับรู้และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชน ริมคลองปากประเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : ทูทางวัฒนธรรม, การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, แพลตฟอร์ม, ชุมชนริมคลองปากประ

Abstract

This research study aimed to investigate cultural capital, natural resource capital, and environmental resource capital in the area of the Pak Pra Canal community, study guidelines for added value through creative tourism, and develop a creative tourism management platform for the Pak Pra Canal community.

The research findings revealed that the remained cultural capital of the Pak Pra Canal community could be categorized into two types: intangible culture and tangible culture. The capital of natural and environmental resources could

be categorized into two types: renewable natural resources and exhausting natural resources. Capital in the area consistent with the guidelines for new tourism platforms.

The study of guidelines for added value through creative tourism presented that the PAKPRA model is an appropriate guideline for creative tourism. It consists of six processes that are; 1) relationships, 2) co-attitude, 3) participation to encourage creative tourism, 4) creative tourism activity creation, 5) knowledge management, and 6) a program for creative tourism.

The development of a platform encouraging creative tourism of Pak Pra community designed into three core platforms that are; 1) the creation of a learning encouragement area through a activity arrangement 2) perception creation platform development through the production of advertisement media, and 3) interaction activation platform development through interactive media which targets tourists. The survey results revealed that these three platforms could increasingly encourage tourists' perception and interest in attending creative tourism activities in the Pak Pra community.

Keywords: Cultural Capital, Creative Tourism, Platform, Pak Pra Canal Community

ที่มาและความสำคัญ

พื้นที่คลองปากประหรือบ้านปากประมีความสำคัญมาตั้งแต่อดีตนับร้อยปี มีทุนทางวัฒนธรรม ของผู้คนอยู่อย่างมากมายไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาชีพ การประมง ภูมิปัญญาในด้านการทำเกษตร หรือวิถีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับคลอง ไม่ว่าจะเป็นตำนานทวดนางเรียม ตำนานทวดตาขุนดำ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับ ศาสนสถานสำคัญคือวัดเขาอ้อ ซึ่งเป็นดักศิลาของภาคใต้อีกด้วย นอกจากนี้ทุนทาง วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อันยาวนานแล้ว จากลักษณะภูมิโนศและที่ตั้งของ คลองปากประ ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เปรียบเสมือนเป็นประตูเชื่อมสำคัญของสายน้ำ ที่ใช้ในการเกษตรและให้ปลาต่างๆ ได้ว่ายเข้าออก ทำให้บริเวณคลองปากประ แห่งนี้กลายเป็นแหล่งชุมนุมของปลา เกิดเป็นวังปลาต่างๆ มากมายตลอดสายน้ำ

และกลายเป็นแหล่งจับปลาที่สำคัญ ซึ่งชาวบ้านในแถบนี้มีภูมิปัญญาการหาปลาที่เป็นเอกลักษณ์ คือการใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “ยอยักษ์” โดยชาวบ้านจะสร้างยอ ดักจับปลาเป็นจำนวนมากจนดูยุ่งเหยิง เกิดเป็นทิวทัศน์ที่แปลกตา ในช่วงฤดูน้ำ จะได้เห็นวิถีชีวิตการยกยอยักษ์และดักจับสัตว์น้ำของชาวบ้านบริเวณนี้

จากต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์นี้เอง จึงกลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักพื้นที่บ้านปากประ และเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาโดยนักท่องเที่ยวที่มาที่คลองปากประแห่งนี้มักนิยมมาในช่วงเช้าเพื่อดูทิวทัศน์พระอาทิตย์ขึ้นกับยอยักษ์ เรียกได้ว่าเป็นสวรรค์ของนักถ่ายภาพเพราะที่คลองปากประมีมุมให้ถ่ายภาพมากมาย นอกจากทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวประมงที่กลายมาเป็น Land Mark ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวแล้ว พื้นที่บริเวณคลองปากประยังเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือที่เรียกว่า Ramsar Site มีความสำคัญทางทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย โดยเป็นแหล่งป่าพรุขนาดใหญ่แหล่งสุดท้ายของจังหวัดพัทลุง ดังนั้นเมื่อทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นมาผนวกกับนโยบายของภาครัฐ โดยในปี พ.ศ. 2562 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเสริมสร้างและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นจากการกระจายรายได้สู่ชุมชน ภายใต้มาตรการการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ประการคือ 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรอง 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่แทรกอยู่ในเมืองหลัก 3) เชื่อมโยงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ซึ่งจังหวัดพัทลุงได้นำนโยบายท่องเที่ยวเมืองรอง และกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนของจังหวัดพัทลุงให้เป็นที่ยอมรับ ของนักท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยววิถีเกษตร ซึ่งมีตลาดสินค้าเกษตรและวิถีชีวิตที่ขึ้นชื่อคือ ตลาดใต้โหนด และตลาดสวนไผ่สร้างสุขนั้น ได้ผลการตอบรับเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามเมื่อการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นก็ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนรวมถึง ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการดำเนินการใดๆ ในพื้นที่ ปล่องให้การเติบโต ทางการท่องเที่ยวเป็นไปตามกระแสเช่นนี้ ก็อาจส่งผลให้ทั้งทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงได้ โดยจะเห็นได้จากขณะนี้เริ่มมีการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างริมคลองปากประ เพื่อทำเป็น

ที่พักที่ไม่ได้คำนึงถึงว่าจะกระทบต่อระบบนิเวศหรือไม่ หรือการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวทำให้ชาวประมงเริ่มเปลี่ยนวิถีไปเป็นเรือนำเที่ยวแทนการหาปลา หรือการที่มีการเร่งจับปลามากขึ้นทำให้ปริมาณสัตว์น้ำเริ่มลดลง รวมถึงทิศทางการรายได้จากการท่องเที่ยวที่แม้จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นแต่จำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวกลับไม่เพิ่มขึ้นเท่าที่ควร ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำทุนดังกล่าวมาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของชุมชนริมคลองปากประ ที่จะเชื่อมโยงวิถีชีวิตทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เข้าด้วยกัน เพราะการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเป็นสินค้าในการท่องเที่ยวนั้น ไม่ได้มุ่งที่ผลลัพท์ในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มีเป้าหมายในเชิงคุณค่าเพื่อส่งเสริมผู้เกี่ยวข้องให้เกิดการเข้าถึงมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งแก่นักท่องเที่ยวและชุมชนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนริมคลอง ปากประและศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงพัฒนาแพลตฟอร์มสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนริมคลองปากประ

วิธีการวิจัย

1. พื้นที่วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลพนาตุง หมู่ที่ 1 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน และหมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 7 ตำบลลำปำ หมู่ที่ 2 ตำบล ชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key in Formants) โดยวิธีเลือก ตามทฤษฎี (Theoretical Sampling) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูล

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมจำนวน 34 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ประสานงาน การท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย ซึ่งมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย จำนวน 4 คน ผู้จัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยจำนวน 8 คน นักท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย จำนวน 8 คน และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจาก Snowball Technique จำนวน 14 คน

กลุ่มตัวอย่างใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ ครอบคลุมพื้นที่การวิจัย ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรโมทราบนขนาดตัวอย่าง โดยกำหนดระดับค่า ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 322.69 คน เพื่อความสะดวกในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Smpling) เพื่อให้ได้จำนวนตามขนาดที่ต้องการ

3. กระบวนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เริ่มจากการศึกษาข้อมูลจากชุมชน และใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อตอบใจทฤษฎีวิจัยในเนื้อหาเชิงลึก ร่วมกับการใช้กระบวนการวิจัยปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อตอบใจทฤษฎีวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม และการรับรู้ ซึ่งจำเป็นต้องใช้การวิจัยเชิงปริมาณที่มีกลุ่มเป้าหมายที่มากพอให้เชื่อมั่นได้ว่าผลการวิจัยนั้น มีความน่าเชื่อถือ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นลักษณะการบูรณาการทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mix Method) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนสำคัญในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาภาคสนาม (Fieldwork) โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อสำรวจเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว
2. การเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนได้เสียในชุมชนริมคลอง ปากประ โดยใช้เทคนิคการพูดคุยแบบเป็นกันเอง (Informal Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อประเมิน

ความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการท่องเที่ยว
ของชุมชนริมคลองปากประ

3. สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดแล้วนำมากำหนดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ริมคลองปากประ

4. วิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเป็นรูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ
ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักการ
พัฒนาบนฐานรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ PAKPRA MODEL

5. พัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อสื่อสารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ตามแนวทางการเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ
ชุมชนริมคลองปากประ

6. นำแพลตฟอร์มที่พัฒนาไปทดสอบกับกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยใช้
แบบสอบถามเพื่อประเมินการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ริมคลองปากประ
ผ่านแพลตฟอร์ม และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผล 4 เครื่องมือการวิจัยและ
สถิติที่ใช้

1. แผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชนริมคลองปากประ เพื่อสำรวจทุน
ทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูล
ทั้งหมดมาวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป โดยเขียนเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการด้านการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนริมคลองปากประ

ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความพึงพอใจและแนวทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ
การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับ
ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage)
และค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ใช้สูตร Ferguson (1981)

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน ริมคลองปากประ

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview, Gide) โดยการกำหนดคำถามไว้ในประเด็นหลักอย่างกว้างๆ และเพิ่มเติมประเด็นอื่นได้ในระหว่างสนทนา ซึ่งมีหลักการสร้างหัวข้อสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปโดยเขียนเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนริมคลอง ปากประ

1) ทุนทางวัฒนธรรมที่จำต้องไม่ได้ ประกอบด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งมี 2 ศาสนาที่ยังคงมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนในพื้นที่ คือ ศาสนาพุทธอยู่ในรูปแบบของการศรัทธาในตัวพระสงฆ์เป็นหลัก โดยพระสงฆ์ที่ชาวบ้านในพื้นที่ ให้ความเคารพนับถือพระครูกิตติวราภรณ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดป่าไผ่ใหญ่ พระอาจารย์เล็ก วัดประดู่เรียง และพระอาจารย์สาย เขาอ้ออีกหลายรูป นอกจากศาสนาพุทธแล้วยังมีศาสนาพราหมณ์ที่คนในพื้นที่ ยังคงมีความเชื่อ ความศรัทธา โดยจะอยู่ในรูปแบบของพิธีกรรมต่างๆ พิธีกรรมสำคัญที่สะท้อนความเชื่อตามหลักศาสนาพราหมณ์ คือพิธีเหยียบหนั่งเสือกินเหนียวดำที่วัดเขาอ้อ

ความเชื่อเกี่ยวกับผีสงและเทวดา ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องผีตายาย ที่ยังคงมีการทำพิธีกรรม หรือการยังงิ้วซึ่งหึ่งตายายในหลายครอบครัว ความเชื่อเรื่องครุหมอนโนราเป็นอีกความเชื่อที่ยังมีอิทธิพล ต่อวิถีชีวิตของผู้คนโดยจะอยู่ในรูปของพิธีกรรมโนราโรงครูที่ลูกหลานเชื้อสายโนราจะต้องมาเข้าพิธีโนราโรงครูเป็นประจำทุกปี หรือหากมีโรคภัยหรือมีการเจ็บป่วยก็ยังคงมีคติความเชื่อว่า

โดนครุหมอนโนรา จะต้องมีพิธีกรรมโนราโรงครูเพื่อเซ่นไหว้ครุหมอนโนราอีกด้วย ครุหมอนยาเป็นอีกหนึ่งครุหมอนที่ยังคงมีการสืบทอดอยู่ในพื้นที่แม้จะเหลือเพียงรายเดียว แต่ก็ยังคงเป็นหมอนยาที่ชาวชุมชนยังคงให้การยอมรับศรัทธา ความเชื่อเรื่องทวด หรือเทวดา ในสังคมถิ่นใต้เชื่อเรื่องเทวดา หรือ คนใต้จะเรียกว่า “ทวด” ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสัตว์ต่าง ๆ เช่น ทวดงู ทวดจระเข้ ซึ่งในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประมีความเชื่อเรื่องทวดที่สำคัญอยู่ 2 ทวด คือ ทวดตาขุนดำ และทวดนางเรียม ซึ่งเป็นทวดจระเข้ทั้งคู่ ปัจจุบันยังมีศาลทวดทั้งสองอยู่ในพื้นที่และมีพิธีกรรมสักการบูชาอยู่เป็นประจำทุกปี

ตำนาน นิทานพื้นบ้าน มีตำนานชาวบ้านในพื้นที่เล่าขานและเชื่อสืบต่อกันมา 2 ตำนานสำคัญ คือตำนานคลองนางเรียมและทวดตาขุนดำ ซึ่งเป็นเรื่องราวการครองรักของทวดตาขุนดำและทวดเรียม ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นทวดตาขุนดำและทวดคลองนางเรียมในปัจจุบัน อีกตำนานที่เป็นเรื่องเล่าและมี ความพยายามที่จะสืบเสาะหาข้อเท็จจริงคือตำนานช้างแคะ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าสมัยก่อนมีช้างแคะ (ช้างขนาดเล็ก) อาศัยหากินอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก แต่ปัจจุบันได้สูญพันธุ์ไปแล้ว

ประเพณีท้องถิ่น ประกอบด้วย ประเพณีสำคัญที่ยังคงได้รับการสืบทอดในปัจจุบันคือ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ หรือ บุญสารทเดือนสิบ ที่ประชาชนในพื้นที่ยังยึดถืออย่างเหนียวแน่น ลูกหลานแม้ว่าจะไปทำงานอยู่ที่ใด เมื่อถึงช่วงเทศกาลบุญเดือนสิบก็จะต้องกลับมาในชุมชนเพื่อร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ อีกประเพณีหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ คือ ประเพณีลากพระทางน้ำ ซึ่งคงเหลือเพียงที่เดียว ในจังหวัดพัทลุง ส่วนในพื้นที่อื่นปัจจุบันใช้การลากพระทางบก มีการทำเรือพระที่ประดับประดาบนรถยนต์และลากไปตามท้องถนน แต่ที่ชุมชนริมคลองปากประยังคงยึดโยงกับสายคลอง จึงใช้เรือในการจัดทำเป็นเรือพระและลากไปในลำคลองเพื่อให้ชาวบ้านสองฝั่งคลองได้ร่วมกันทำบุญในช่วงวันออกพรรษา อีกหนึ่งประเพณีที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนในปัจจุบันนี้คือ ประเพณีแห่ขบวนรางยวัดเขาอ้อ ซึ่งกลายเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีจากที่เมื่อก่อนจะจัดกันเฉพาะในกลุ่มศิษยานุศิษย์วัดเขาอ้อเท่านั้น แต่เมื่อพิธีกรรมนี้ถูกเผยแพร่ผ่านทางภาพยนตร์และสื่อมวลชน ทำให้ได้รับความสนใจ จะกลายเป็นประเพณีประจำถิ่นที่มีการจัดขึ้นทุกปี

ภูมิปัญญาการถนอมอาหารซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา โดยในชุมชนริมคลองปากประ มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับการถนอมอาหารหรือการแปรรูปอาหารหลัก ๆ คือ การตากแห้ง การหมัก การดอง และการบด ซึ่งอาหารพื้นบ้านที่ได้จากภูมิปัญญาการถนอมอาหารที่สำคัญ ได้แก่ ปลาแห้ง โดยเฉพาะ ปลาลูกแบร่ตากแห้ง ถือเป็นเมนูอาหารที่หาทานได้เฉพาะในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประเท่านั้น ปลาดุกร้าซึ่งก็เป็นอาหารขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งของพื้นที่ ปลาดุกร้าทะเลน้อยเป็นการนำเอาปลาดุกมาหมักแล้วนำไปตากแห้ง จึงต่างจากปลาร้าของทางภาคอีสานที่ใช้การหมักเพียงอย่างเดียว พุงปลาและเคยปลา ก็เป็นอีกหนึ่งวิถีถนอมอาหารจากปลา โดยชาวบ้านจะนำเอาเครื่องในของปลามาหมัก เรียก พุงปลา แต่หากนำมาหมักแล้วนำไปตากแห้งและบดจะเรียกว่า เคยปลา หรือ กะปิปลา นอกจากผลิตภัณฑ์อาหารจากปลาแล้วยังมีการแปรรูปอาหารจากพืชสำคัญในพื้นที่คือต้นสาคร โดยนำมาทำเป็นแป้งสาครต้น ซึ่งเป็นแป้งสาครแท้ที่ต่างจากแป้งสาคร ที่ขายในท้องตลาดที่ทำมาจากมันสำปะหลัง แต่แป้งสาครของชุมชนริมคลองปากประนั้น ใช้เนื้อแป้งจากต้นสาครที่มีอายุ 8 ปีขึ้นไป นำเนื้อมาบดแล้วกรองให้เป็นแป้ง จากนั้นจึงนำไปร่อนให้เป็นเม็ดแล้วผึ่งแดด ก็จะได้แป้งสาครต้นพร้อมนำไปประกอบอาหารได้ทั้งคาวหวาน

ภูมิปัญญาการทำนาริมทะเลสาบพัทลุง-สงขลา ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต ที่โดดเด่นในพื้นที่ชุมชนปากประ เนื่องจากโดยรอบทะเลสาบสงขลา มีเพียงพื้นที่ชุมชนปากประเท่านั้น ที่ยังคงมีการใช้วิธีการทำนาริมทะเลสาบพัทลุง-สงขลาอยู่ โดยในอดีตชาวบ้านประสบปัญหาน้ำท่วมเสียหาย เพราะฝนแล้งหลายครั้ง จึงมีผู้ริเริ่มการทำนาริมชายฝั่งทะเลสาบพัทลุง-สงขลา โดยเห็นที่ดินบริเวณริมฝั่งทะเลสาบเป็นดินโคลนที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกข้าว จึงได้ทดลองหว่านข้าวในช่วงเดือนพฤษภาคมซึ่งเป็นช่วงน้ำลด เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวปรากฏว่าได้ผลผลิตดี เพื่อนบ้านจึงหันมาทำนาในทะเลสาบเพิ่มขึ้นด้วย

วิถีประมง เป็นอาชีพหลักสำคัญของคนในพื้นที่ ซึ่งทำสืบทอดกันมา การทำประมงในพื้นที่ มีอยู่ 2 รูปแบบหลัก ๆ คือการใช้แหหรือวนจับปลา ซึ่งวิธีนี้จะทำได้ตลอดทั้งวันแต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะออกวางวนหรือทอดแหในช่วงเช้า และช่วงเย็น วิธีนี้จะเน้นสัตว์น้ำจำพวกปลา ส่วนอีกวิธีหนึ่งคือการวางไซหรือวางลอบ วิธีนี้ชาวประมงจะนำเรือออกไปวางไซหรือวางลอบในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ในช่วงเย็น แล้วตอนเช้าจึงไปเก็บไข่หรือไปกุ่มรอบ ซึ่งวิธีนี้จะใช้จับสัตว์น้ำจำพวกปลา และกุ้งเป็นหลัก

2) ทูนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วย

ร้านยอหรือยอยักษ์ คือเป็นเครื่องมือประมงที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ โดยปกติยอในพื้นที่อื่นจะมีขนาดเล็ก แต่สำหรับในคลองปากประและทะเลสาบสงขลา จะมีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ จึงถูกเรียกว่า ยอยักษ์ ชาวบ้านจะก่อสร้างยอยักษ์ไว้ริมตลิ่ง หรือ บริเวณในทะเลสาบสงขลาที่มีระดับความลึกของน้ำ ไม่มากนัก เมื่อจะจับปลาก็จะปล่อยยอลงในน้ำ ทั้งไว้สักครู่ก็จะเหยียบคานเพื่อยกยอขึ้น ซึ่งจากลักษณะของยอที่โดดเด่นนี้เอง เมื่อรวมกับผืนน้ำและแสงอาทิตย์ยามเช้าและยามเย็นแล้ว จะเกิดเป็นทัศนียภาพ ที่สวยงามจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนไปแล้ว

โบราณสถานวัดเขาอ้อ เป็นแหล่งวิทยาคมทางไสยศาสตร์ ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ตั้งแต่สมัยโบราณ พระเกจิอาจารย์ผู้สืบทอดวิชาทางไสยศาสตร์ต่างก็เป็นที่พักที่เคารพศรัทธาของประชาชนทั่วไป เช่น พระอาจารย์ทองเฒ่าหรือพระครูสิทธิยาภิรัต (เอียด) พระอาจารย์นำ แก้วจันทร์ พระอาจารย์ศรีเงิน วัดดอนศาลา พระครูพิพัฒน์สิริธร (อาจารย์คง) วัดบ้านสวน พระอาจารย์ปาน วัดเขาอ้อ และยังมีที่เป็นฆราวาสที่คนทั่วไปรู้จักกันดี คือ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช วัดเขาอ้อหรือสำนักเขาอ้อมีลักษณะคล้าย สำนักศึกษาไม้มงคลของพรหมณ์หรือฤษีผู้ทรงคุณวิชาที่ถ่ายทอดวิชาการปกครองตามตำราธรรมศาสตร์ และพิธีกรรมฤกษ์ยามการจัดทัพตามตำราพิชัยสงครามตลอดจนไสยเวทย์และการแพทย์ โบราณสถานสำคัญในวัดเขาอ้อประกอบด้วยพระอุโบสถ กุฏิทรงไทย ถ้ำพระหรือถ้ำจัดทันทันต์บรรพต เจดีย์ของบนยอดเขาอ้อ รอยพระพุทธรูปทาบจำลอง และศาลาบรรจุกระดูกและรูปเหมือนอดีตเจ้าอาวาส

เศียรพระวัดประดู่เรียง วัดนี้เป็นวัดโบราณหลายร้อยปี ตามการสันนิษฐานของนักโบราณคดี วัดประดู่เรียงอาจสร้างครั้งเมืองพัทลุงเก่าตั้งที่เขาไชยบุรี เพราะพบเศียรพระที่พระเศียรและพระภักตร์เหมือนกับพระวัดในเมืองพัทลุงเก่า

วัดอุ้มงคลพ้อท่านเล็ก วัดประดู่เรียง ที่มีชื่อเสียงด้านความศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะ “หลวงพ่อกเล็ก ปุณฺณโก” หรือ “พ่อกท่านเล็ก” หรือที่นิยมเรียกขานกันว่า “พระอาจารย์เล็ก” อดีตเจ้าอาวาสวัดประดู่เรียง หนึ่งในพระเกจิอาจารย์สายเขาอ้อ ที่มีวิชาอาคมขลัง จนเป็นที่เลื่องลือ ใครมาที่วัดประดู่เรียง ก็จะต้องมาทำบุญ ขอพรจากหลวงพ่อกเล็ก รวมถึงสักการบูชาวัดอุ้มงคลพ้อท่านเล็กที่มีอยู่มากมาย หลายรุ่นด้วย

3) ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก สามารถแบ่งได้เป็นทรัพยากร ที่ใช้แล้วหมดไป ทรัพยากรที่ใช้แล้วเกิดทดแทนได้ และทรัพยากร ที่ใช้แล้วไม่หมดไป ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป ในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประคือแหล่งหิน แต่ในพื้นที่ไม่มีการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรนี้ ส่วนทรัพยากรที่ใช้แล้วเกิดทดแทนได้ ประกอบด้วย 1) ป่าไม้และพืชพรรณ ซึ่งมีพรรณไม้ที่สำคัญได้แก่ บัว เสม็ดขาว เสม็ดแดง กระจุต และสาครู 2) สัตว์ ชนิดพันธุ์สัตว์ที่สำคัญในพื้นที่ได้แก่ ควายน้ำหรือควายปลัก นกน้ำ สัตว์น้ำ และ ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น ประกอบด้วยดินและน้ำ ซึ่งแหล่งดินสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่คือบริเวณแหลมดิน และบริเวณ ริมทะเลสาบสงขลาที่มีลักษณะเป็นดินเลน ส่วนทรัพยากรน้ำอยู่ในรูปของคลองต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ ประกอบด้วยคลองปากประ คลองยวน คลองนางเรียม คลองบ้านกลาง และรวมไปถึง ทะเลน้อยด้วย

การศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและทุนทาง ทรัพยากรธรรมชาติผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและทุนทาง ทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดำเนินการใน 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ และ 3) การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรม และ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ PAKPRA MODEL

1) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมและความต้องการ ของนักท่องเที่ยว โดยสำรวจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตามขนาด ที่ต้องการ ซึ่งผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ช่องทางที่ท่านรับรู้ในชุมชนริมคลองปากประ		
1. บริษัทนำเที่ยว	11	2.75
2. ครอบครัว	11	2.75
3. สถานที่ทำงาน/โรงเรียน/ มหาวิทยาลัย	89	22.25
4. เพื่อน	289	72.25
รวม	400	100
จุดมุ่งหมายในการเดินทางในชุมชนริมคลองปากประ		
1. ซื้อสินค้า	72	18.00
2. ท่องเที่ยว	210	52.50
3. ประชุม / สัมมนา	38	9.50
4. การทำธุรกิจ	13	3.25
5. เยี่ยมญาติ	67	16.75
รวม	400	100
ลักษณะของการเดินทางมาท่องเที่ยว		
1. ท่องเที่ยวคนเดียว	74	20.00
2. มากับครอบครัว	86	21.25
3. มากับเพื่อน	214	53.75
4. มากับบริษัทนำเที่ยว	26	5.00
รวม	400	100

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พาหนะที่ใช้เดินทางมาในชุมชนริมคลองปากประ		
รถยนต์ส่วนตัว	245	61.25
รถประจำทาง/รถโดยสารสาธารณะ	10	0.25
รถตู้/รถบัสเช่าเหมา	88	22.00
รถมอเตอร์ไซด์	57	14.25
รวม	400	100
กิจกรรมที่ต้องการทำมากที่สุดในการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ		
1. เที่ยวชมธรรมชาติและถ่ายภาพ	151	37.75
2. เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน พุดคุยกับคนในชุมชน	68	17.00
3. ทำบุญไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์	36	9.00
4. ลิ้มลองอาหารพื้นถิ่น	85	21.25
5. เลือกซื้อสินค้าชุมชน	60	15.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 นักท่องเที่ยวรับรู้การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประจากเพื่อน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการเดินทางในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประเพื่อท่องเที่ยวมากที่สุด นอกจากนั้นแล้ว ยังเดินทางมาเพื่อซื้อสินค้า ประชุมสัมมนา เยี่ยมญาติ และทำธุรกิจ โดยเดินทางมากับเพื่อน ซึ่งส่วนมากจะใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางมาในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ และกิจกรรมที่ต้องการทำมากที่สุด ในการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ คือ ท่องเที่ยวชมธรรมชาติและถ่ายภาพ

2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ

จากทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวมถึงผลการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ ผลสรุป แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ เป็น PAKPRA Model ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

[illegible]

2) กระบวนการสร้างทัศนคติร่วม (Attitude) การสร้างทัศนคติร่วม
หนึ่ง ที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชน มีเป้าหมายร่วมกัน เห็นคุณค่า
และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ร่วมกัน
ตัวร่วมกันนี้ ประกอบด้วยแนวทาง 2 กระบวนการ คือ การค้นหา
และการสร้างความภูมิใจในคุณค่าของชุมชน

3) การมีส่วนร่วม (Participation) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนค้ำึงถึงการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรม และ

ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนฐานศักยภาพของชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีกลไกการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ ประกอบด้วยกลไกต่างๆ 3 กลไก คือ เครือข่ายชาวประมง เครือข่ายผู้ประกอบการที่พัก และร้านอาหาร และเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4) การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Activity Creation) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และควรนำไปบรรจุในเส้นทางการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนริมคลองปากประ ประกอบด้วยกิจกรรมล่องเรือหาปลาตามวิถีประมงชุมชนริมคลองปากประ กิจกรรมนอนยอสเตย์ กิจกรรมชมมหัศจรรย์แสงแรกที่ปากประ กิจกรรมลงเลทำนา กิจกรรมล่องเรือชมนก ล้วนตัว บัวล้านดอก และวิถีควายน้ำ กิจกรรมเรื่องเล่าตำนานวัดเขาอ้อตักศิลาแดนใต้

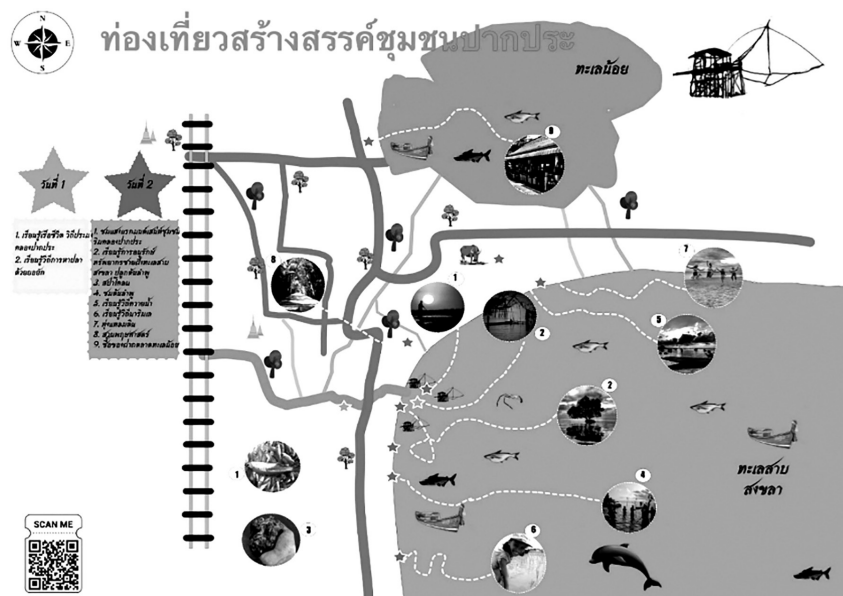
5) การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการค้นหาองค์ความรู้ ที่สอดคล้อง กับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ควรเป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับ ทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น องค์ความรู้เรื่องตำนานทวด นางเรียนทวดตาขุนดำ ตำนานวัดเขาอ้อ องค์ความรู้เรื่องการทำประมง เครื่องมือประมง หรือองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชน

6) การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Program Creative Tourism) การนำ ทุนทางวัฒนธรรมมาผสมผสานกับการจัดการท่องเที่ยวได้โปรแกรม การท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ใน 2 โปรแกรมคือ โปรแกรมท่องเที่ยววิถีประมง และโปรแกรมท่องเที่ยววิถีนา ซึ่งทั้ง 2 โปรแกรมสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมที่จะเชื่อมโยงวิถีชีวิต ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เข้าด้วยกัน เพราะการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเป็นสินค้าในการท่องเที่ยวตาม PAKPRA MODEL ไม่ได้มุ่งที่ผลลัพธ์ในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มีเป้าหมายในเชิงคุณค่าเพื่อส่งเสริมผู้เกี่ยวข้องให้เกิดการเข้าถึงมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งแก่นักท่องเที่ยวและชุมชนเอง เกิดการเคารพต่อมรดกวัฒนธรรม ของชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างความสนใจด้านการอนุรักษ์ และด้านการท่องเที่ยว และเกิดการวางแผน ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอ

และสื่อความหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งผลประโยชน์สำคัญที่จะตามมา คือเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม

3) การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรมและ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ PAKPRA MODEL

การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวสร้างสรรค์ดำเนินการ โดยวิเคราะห์จากเส้นทาง การท่องเที่ยวเดิมในพื้นที่ปากประ ข้อมูลผลการวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่ปากประ และปฏิทินฤดูกาลของชุมชน พร้อมทั้งการจัดเวทีร่วมระดมความคิดตามแนวทาง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ เป็น PAKPRA MODEL ได้โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมได้เป็นโปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ดังภาพ

ภาพที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ริมคลองปากประ

การพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประนั้น ใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการท่องเที่ยว กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และออกแบบเป็น 3 แพลตฟอร์มคือ แพลตฟอร์มพื้นที่สร้างการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมหรือศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประ (On Ground) แพลตฟอร์มพื้นที่สร้างการรับรู้ผ่านการสื่อสารโฆษณา (On Air) และแพลตฟอร์มพื้นที่สร้างการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายผ่าน Page Facebook (On Line)

ผลการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์ม แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปิดรับสื่อการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์ม

การเปิดรับสื่อการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนปากประของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์ม	$\bar{X}$	ระดับการ เปิดรับ
สื่อแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	2.69	ปานกลาง
เฟซบุ๊ก (Facebook: ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ชุมชนปากประ พัทลุง)	4.18	มาก
ยูทูบ (Youtube: ท่องเที่ยวสร้างสรรค์วิถีชุมชนคลองปากประ)	3.32	ปานกลาง
วิทยุออนไลน์ (รายการเที่ยวไปกับ อบจ.)	2.83	ปานกลาง
รวม	3.26	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกตามแพลตฟอร์ม พบว่าแพลตฟอร์มพื้นที่จัดกิจกรรมหรือศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนปากประ (On Ground) ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 3 แหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งเรียนรู้การทำนาอินทรีย์แบบครบวงจรที่กลุ่มวิชาลัยรวงข้าว และกลุ่มวิสาหกิจฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนบ้านท่าช้าง แหล่งเรียนรู้การแปรรูปปลาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้

การทำนาริมเล โดยทั้ง 3 แหล่งเรียนรู้เป็นการสื่อสารในลักษณะระหว่างบุคคลกับบุคคล ใช้ตัวแหล่งเรียนรู้เป็นสื่อ ส่วนช่องทางการสื่อสารคือการบอกต่อ และการมาสัมผัสของนักท่องเที่ยวแล้วบอกต่อ ผลการรับรู้การท่องเที่ยวยังสร้างสรรค์ชุมชนปากประ ของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มนี้อยู่ในระดับปานกลาง แพลตฟอร์มพื้นที่เพื่อการสื่อสารโฆษณา (On Air) ประกอบด้วย 2 ช่องทางคือ ช่องยูทูปท่องเที่ยวสร้างสรรค์วิถีชุมชนคลองปากประ และวิทยุออนไลน์ ช่องเที่ยวไปกับ อบจ. ผลการรับรู้การท่องเที่ยวยังสร้างสรรค์ชุมชนปากประของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มนี้อยู่ในระดับปานกลาง แพลตฟอร์มพื้นที่สื่อปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย (On Line) ได้พัฒนา Page Facebook <https://web.facebook.com/profile.php?id=100077633307973> ผลการรับรู้ การท่องเที่ยวยังสร้างสรรค์ชุมชนปากประของนักท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มนี้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ พบว่าประกอบด้วย ทุนทางวัฒนธรรมสำคัญ 2 ลักษณะ คือทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ องค์ความรู้ภูมิปัญญาต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ภูมิปัญญาการถนอมอาหาร ภูมิปัญญาการทำนาริมเล และวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น และมีคุณค่า ในเชิงเศรษฐกิจ และเป็นต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ คือ ทุนทางกายภาพ โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุในวัดเขาอ้อ และร้านยอที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญ ของพื้นที่จนกลายเป็นจุดท่องเที่ยวสำคัญ ที่นักท่องเที่ยวมาแล้วต้องมาถ่ายภาพคู่กับวิวอัยักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ริงสรวงศ์ ธนะพรพันธ์ (2539) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือ มรดกทางวัฒนธรรม แบ่งเป็น 1) มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (Tangible Cultural Heritage) คือ สิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น เช่น สถานที่ อาถิ ที่อยู่อาศัย ชุมชนอาคาร รวมถึง งานฝีมือ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้น 2) มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม Intangible Cultural Heritage) รวมถึง ประเพณี ขนบธรรมเนียม

ภาษา เพลง พิธีกรรม เทศกาล ทักษะพิเศษ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นต้นทุนสำคัญในการผลิตสินค้าวัฒนธรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (ICOMOS, 1999)

ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในงานวิจัยฉบับนี้ได้จัดให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเนื่องจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเมื่อประกอบเข้ากับผู้คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น จะกลายเป็นระบบสังคมหรือนิเวศวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิต สอดคล้องกับที่ อมรา พงศาพิชญ์ (2549) ได้อธิบายไว้ว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์และสังคม วัฒนธรรมจึงมีสาระรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบัน ตลอดจนรวมอยู่ในรูปของแบบแผนในทุกสิ่งที่มีมนุษย์ สร้างขึ้น ดังนั้นการรักษามรดกทางธรรมชาติ ส่งต่อให้กับคนรุ่นหลัง ด้วยการสร้างกรอบวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ ในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ทำให้ความงดงามตามธรรมชาติคงอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามลักษณะการปฏิบัติของผู้คน ความสวยงามความอุดมสมบูรณ์ที่ถูกเก็บรักษาและสั่งสมไว้จึงกลายเป็นต้นทุนสำคัญที่สร้างความมั่งคั่งให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในลักษณะดังกล่าวจึงจัดเป็นประเภทหนึ่งของทุนทางวัฒนธรรมได้เช่นเดียวกัน

การท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เน้นการนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละพื้นที่ นำคุณค่าทุนวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์และน่าสนใจ เป็นสิ่งดึงดูดเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม และศึกษาตามความสนใจ (Michael Hall, 1998) วัฒนธรรมพื้นบ้านทั่วไป (Folk and Popular Culture) ก็ได้รับความนิยมเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น เช่น อาหารการกิน หัตถกรรม กีฬา และสถาปัตยกรรม หรือพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ซึ่งเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์และภาษาที่สามารถพัฒนาเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนและเรียนรู้ความแตกต่าง หลากหลายในด้านต่าง ๆ ได้แก่ หัตถกรรม ภาษา ประเพณี เทศกาล พิธีกรรม อาหารการกิน ศิลปะ ดนตรี ตลอดจนการแสดงคอนเสิร์ต จิตรกรรม ประติมากรรม ประวัติและภูมิเขตรวมถึงสิ่งที่มองเห็นเพื่อให้ระลึกถึงอดีตได้ ภูมิสถาปัตยกรรมที่อาจโดดเด่นในบริเวณนั้น ภูมิศาสนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ

ระบบความเชื่อทางศาสนา ระบบการศึกษา เครื่องแต่งกาย การแต่งกาย รวมถึงกิจกรรมยามว่าง เป็นต้น (สมประสงค์ น่วมบุญลือ, 2550) ทูหนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่จึงกลายเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยครั้งนี้พบว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ PAKPRA MODEL เป็นแนวทางสำคัญ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งการนำแนวทาง PAKPRA MODEL ไปใช้นั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ เชิงกระบวนการ 6 กระบวนการ คือ

การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) หมายถึง กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ กับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ หรือสร้างพื้นที่กลางในการหารือของพื้นที่ให้พร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในชุมชนให้เป็นไปในรูปแบบที่คงความเอื้อเพื่อแบ่งปันร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าในทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในทุนทางวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ประเด็นการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่ได้กล่าวถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้อง ต้องคำนึงถึงความต้องการ ของชุมชนว่า คนในชุมชนต้องการที่จะเปิดชุมชนของตนเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ หากไม่พร้อมที่จะเปิดก็ควรจะชะลอไปก่อน มิฉะนั้นอาจเกิดการทะเลาะเบาะแว้งขึ้นของคนในชุมชน ทำให้ภาพลักษณ์ของชุมชนแย่ลง แต่หากชุมชนมีความพร้อมใจกันในการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการจัดแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนการอนุรักษ์ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิมลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นส่วนสำคัญทำให้การท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวลดความขัดแย้ง หรือการ

มุ่งแข่งขันทางธุรกิจกันเองที่อาจจะก่อให้เกิดการตัดราคาเพื่อแย่งชิงนักท่องเที่ยว สามารถสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้าน สมาชิก และคนในชุมชน การประสานขอความสนับสนุนจากหน่วยต่างๆ ภายนอกได้และเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน

ทัศนคติร่วม (Attitude) หมายถึง การสร้างเป้าหมายร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาทุนทางวัฒนธรรมเป็นหลัก คำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวมาทำลายชุมชน ยึดหลักของความพอเพียง สร้างความกลมกลืนระหว่างการท่องเที่ยวและวิถีชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัย ของพิมลภัส พงศกรรังศิลป์ ที่พบว่า องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน คือการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ด้านรายได้ มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ ได้เสนอแบบจำลองเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างยั่งยืนโดยมุ่งเน้นทั้งประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนจะได้รับจากการจ้างงานและรายได้ที่สูงขึ้น ควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตแบบเดิมที่ยังคงสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การสร้างการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการเข้าใจและรับรู้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปได้อย่างสะดวก เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่มีส่วน รับผลประโยชน์และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับ พจนกฤษ อุดมกิติ (2557) ศึกษาเรื่องการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาช่วยกันพัฒนาองค์ประกอบ

การท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ นำมาซึ่งความยั่งยืนของการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับพิมพ์ลัทธิ พงศกรรังศิลป์ ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ลดความขัดแย้ง หรือการมุ่งแข่งขันทางธุรกิจกันเองที่อาจจะก่อให้เกิดการต้อตราคาเพื่อแย่งชิงนักท่องเที่ยว สามารถสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้านสมาชิกและคนในชุมชน การประสานขอความสนับสนุนจากหน่วย ต่าง ๆ ภายนอกได้ และเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน

ดังนั้น ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนควรเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงอนุรักษ์ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบ การดำเนินชีวิต เพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดการยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของเพชรศรี นนท์ศิริ (2555) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้ง วางแผน และดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวการลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่มส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการจัดการท่องเที่ยว ให้ประสบผลสำเร็จ ความพร้อมของชุมชน ในการร่วมมือกันของประชาชนท้องถิ่นที่มีความเป็นมิตรไมตรีต่อผู้มาเยือนซึ่งถือว่า เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้ประสบความสำเร็จ

การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Activity creation) หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์ที่หลากหลายสร้างความดึงดูดและความน่าสนใจ ในการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความคิดและความเชื่อของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่สร้างความประทับใจ การจัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ การจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และการจัดกิจกรรมที่ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นส่วนประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

สอดคล้องกับแนวคิดของ Camp Bell ที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่นำเสนอกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เดินทาง เช่น กิจกรรมด้าน ศิลปหัตถกรรม การทำอาหาร พร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ Richard (Richard, 2011) ยังได้กล่าวถึง แบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นกิจกรรมและรูปแบบของประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ใช้การสร้างสรรคเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้รับความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้วยกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ การทดสอบ หรือการ ทดลองปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ UNESCO (2006) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ชุมชนที่เกี่ยวข้องให้เกิด ความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจน วิถีชีวิตชุมชนในเชิงการเรียนรู้ การทดลองเพื่อให้ได้มา ซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่ และเป็นจริงในชุมชน ดังนั้น การจัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความคิดและ ความเชื่อของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่สร้างความประทับใจ การจัดกิจกรรม ที่สร้างแรงบันดาลใจ การจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และการจัด กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงนับเป็นการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สร้างสรรค์

การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง การนำองค์ความรู้ และภูมิปัญญามาใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การนำเรื่องราวของ บุคคลสำคัญ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของคนในท้องถิ่น หรือแม้แต่ เรื่องเล่าขานสืบต่อกันเป็นตำนาน มาเป็นหัวข้อในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเรียน รู้เรื่องราวต่าง ๆ ผ่านสถานที่จริงผ่านผู้คนที่ยังมีชีวิตเลือดเนื้อราวกับการเดินทาง เรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความน่าสนใจให้กับ สินค้าและผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยว ดังที่ ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว (2554) ได้กล่าวว่า เนื่องจากแนวโน้มการบริโภคสินค้าและบริการวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตกออก ในประเทศตะวันตกเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถนำทุนวัฒนธรรม เช่น เรื่องราว (Story) เนื้อหา (Content) ของวัฒนธรรมไทยมาเป็นส่วนหนึ่งในการ

เพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ หรือสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าหรือบริการของตนเพื่อสร้างจุดขาย

องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของผู้คนสามารถสร้างความน่าสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความอยากรู้และอยากติดตามค้นหา เรื่องราวและองค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีโอกาสซึมซับประสบการณ์ การท่องเที่ยวที่ลึกซึ้งมากขึ้น นอกเหนือจากการเยี่ยมชม เพียงอย่างเดียว (Richards, 2011) นอกจากนี้ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น การออกงาน consumer fait หรือการใช้สื่อ Social Media เพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการ สอดคล้องกับ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า (2558) ก็มีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น การจัดการองค์ความรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการนำเรื่องราวของบุคคลสำคัญ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของคนในท้องถิ่น หรือแม้แต่เรื่องเล่าขานสืบต่อกันเป็นตำนาน มาเป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มมูลค่าทุนทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Program Creative Tourism) หมายถึง การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับเป้าหมายร่วมของชุมชน และมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วม มีการใช้องค์ความรู้ของชุมชน ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่สามารถทำความเข้าใจได้ด้วยการดูหรือการชมเท่านั้น ต้องอาศัยการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และสื่อความหมายของทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจในเนื้อหาของ ทุนทางวัฒนธรรมเหล่านั้น การออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการส่งเสริมการเข้าถึง ทุนทางวัฒนธรรม การนำเสนอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ควรสร้างนักสื่อความหมายท้องถิ่น การสร้างความเคารพต่อมรดกทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์สอดคล้องกับ สุตสันต์ สุทธิพิศาล (2555) กล่าวว่า

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นักท่องเที่ยวเข้าไปมี “ส่วนร่วม” ในการเรียนรู้ และศึกษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ กับคนในชุมชนการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเรียกว่า “Creative Tourism” ที่สร้างความแตกต่างให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย และเป็นการต่อยอดจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ ให้นักท่องเที่ยวและชุมชนได้แบ่งปันและเรียนรู้ประสบการณ์ไปพร้อมกัน

แนวทางในการใช้ PARPRA MODEL นอกจากจะดำเนินการตามขั้นตอนข้างต้นแล้วยังมีข้อควรคำนึงในการใช้โมเดล ดังนี้

การจะใช้โมเดลนี้มีความเหมาะสมกับชุมชนขนาดเล็ก เนื่องจากในกระบวนการต่าง ๆ ของโมเดลจำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ดังนั้น หากนำโมเดลไปใช้ในชุมชนขนาดใหญ่ อาจมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากทำให้ยากต่อการสร้างการมีส่วนร่วมตามโมเดล

พื้นที่ที่จะนำโมเดลไปใช้จำเป็นต้องมีทุนทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากในกระบวนการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ จำเป็นต้องใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นข้อมูลสำคัญในการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์

แพลตฟอร์มการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนริมคลองปากประ

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านแพลตฟอร์ม ทั้ง 3 แพลตฟอร์ม ส่งผลทางบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ทั้งในประเด็น การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ และการเลือกสนใจ สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ ดังนั้น พฤติกรรมการเปิดรับสื่อผ่านแพลตฟอร์มทั้ง 3 แพลตฟอร์มนั้นมีโอกาสเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่านการเลือกดู เลือกฟัง เลือกสนใจข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประ โดยเปิดรับสื่อตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มผู้ที่เปิดรับ สื่อประชาสัมพันธ์นั้นเป็นกลุ่มคนที่ชอบท่องเที่ยวและสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการที่เปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมคลองปากประนั้น จึงทำให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจ

ท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเลือกรับข่าวสาร ของ Klapper (1960) โดยประกอบ ด้วย 4 ขั้นตอน แต่ในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับ 2 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การเปิดรับ (Selective Exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากช่องทางหรือแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ด้วยกัน หลากหลาย เช่นเฟสบุ๊ค และยูทูบ ขั้นที่ 2 การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกให้ความสนใจข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ตามความสนใจตามความคิดเห็นของ ตนเอง เพื่อสนับสนุนทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคล นั้นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ชมพูศรี (2544) ที่ศึกษาเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ นักท่องเที่ยว กล่าวคือยิ่งนักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่างๆ มากเพียงใด นักท่องเที่ยวก็ยิ่งมีพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น

สรุปผลการอภิปรายผลการศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีข้อค้นพบสำคัญคือ PAKPRA MODEL ที่ประกอบด้วยกระบวนการ 6 กระบวนการ ซึ่งครอบคลุมทั้งแนวคิด เป้าหมาย และขั้นตอนการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้จริงและเหมาะสมสำหรับชุมชนขนาดเล็กที่มีทุนทางสังคม โดยชุมชนลักษณะเช่นนี้มีอยู่อย่างมากมายในประเทศไทย การนำ PAKPRA MODEL ไปใช้นั้นต้องคำนึงถึง คือ 1) กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) โดยในแต่ละพื้นที่ย่อมมีระดับความสัมพันธ์ของชุมชนที่แตกต่างกัน แต่ในทุกพื้นที่จะมีจุดเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน หรือที่เรียกว่า “พื้นที่กลาง” ดังนั้น กระบวนการนี้จึงเป็นจุดเริ่มที่สำคัญในการขับเคลื่อน PAKPRA MODEL โดยต้องสร้างพื้นที่กลางตามบริบทหรือรูปแบบของชุมชนขึ้นมาให้ได้ 2) กระบวนการสร้างทัศนคติร่วม (Attitude) เมื่อเกิดพื้นที่กลางของชุมชนแล้วเรื่องราวที่จะใช้ในการยึดโยงผู้คนเข้าด้วยกัน

คือการแสวงหาคุณค่าร่วมของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนย่อมมีคุณค่าของตนเอง เพียงแต่ไม่มีพื้นที่กลางในการทำให้คุณค่าดี ๆ ของชุมชนถูกหยิบยกมาเป็นเครื่องมือในการยึดโยงการทำงานของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน 3) การมีส่วนร่วม (Participation) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะยังคงคำนึงถึงการรักษาทุนทางสังคมบนฐานศักยภาพของชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีกลไกการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนที่สามารถยกระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กระบวนการข้างต้นเป็นกระบวนการสำคัญที่มักถูกมองข้ามจากชุมชนที่จะจัดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ จึงทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง หากแต่ถ้าชุมชนใดสามารถดำเนินการตาม 3 กระบวนการข้างต้นได้ การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Activity Creation) ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ก็จะสามารถเกิดขึ้นได้จริง และกิจกรรมนั้น ๆ ก็จะสอดคล้องกับทุนทางสังคมของชุมชน แต่โดยลำพังเพียงการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอที่จะให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อมีกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการจัดการองค์ความรู้กับกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว ก็ไม่เป็นการยากที่จะจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Program Creative Tourism) ที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมที่จะเชื่อมโยงวิถีชีวิต ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเข้าด้วยกัน ซึ่งผลประโยชน์สำคัญที่จะตามมา คือ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของชุมชนริมคลองปากประ จังหวัดพัทลุง มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ภาครัฐ และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อการเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากรต่างยึดโยงกับผู้คนในชุมชนอย่างเหนียวแน่น การดูแลสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมจึงต้องอาศัยชุมชนเป็นสำคัญ การจัดการดูแลทุนทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ควบคู่กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1) ชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรแสวงหาแนวทางร่วมกันในการดูแลรักษา ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน

2) หน่วยงานรัฐและท้องถิ่นควรส่งเสริมการท่องเที่ยวกระแสดังเลือก บนพื้นฐานของ ความพอเพียงและความยั่งยืน ให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนเสริมที่ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน รักษาทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้คงคุณค่าเพื่อสืบทอดเป็นสมบัติของคนรุ่นหลังต่อไป

3) หน่วยงานรัฐและท้องถิ่นควรช่วยในการสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นักท่องเที่ยวต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน

4) ช่วยเหลือชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานตามความจำเป็นเหมาะสม ของพื้นที่ ดูแลเรื่องของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น ขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น ยกกระดับความพร้อมของพื้นที่ในเชิงกายภาพเพื่อความสะอาดปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนน จัดระบบจราจร ความปลอดภัย เป็นต้น

5) จัดสรรงบประมาณในการดูแลรักษาทุนทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะสิ่งปลูกสร้างที่ต้องใช้ ทุนทรัพย์ในการซ่อมบำรุงเป็นจำนวนมาก ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือชุมชนในการบำรุงรักษา

(2) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยนำเสนอในส่วนของข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างข้อสรุปภาพรวมของแนวทางการเพิ่มมูลค่าให้กับ ทูทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนริมคลองปากประ ซึ่งเป็นชุมชนเล็ก ๆ หากจะนำแนวทางไปใช้ในพื้นที่ชุมชนขนาดใหญ่ หรือในระดับอำเภอ จังหวัด หรือประเทศ อาจต้องมีการศึกษาทูทางวัฒนธรรมในเชิงลึกมากขึ้นเพื่อให้สามารถสะท้อนการเพิ่มมูลค่าทูทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาในเชิงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อการเปลี่ยนแปลงของทูทางวัฒนธรรมในพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการนำมาพัฒนารูปแบบการดูแล ทูทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) การศึกษาค้างนี้เป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มที่เน้นการสื่อสารประชาสัมพันธ์เป็นหลัก หากจะให้เกิดการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ อาจมีการศึกษาการสร้างแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงกับ สื่อท้องถิ่น เช่นวิทยุชุมชน หรือสื่อการแสดงพื้นบ้าน เพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). **รายงานประจำปี 2560**. กรุงเทพฯ : กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2562, จาก <https://thai.tourismthailand.org/about-tat/annual-report/>.
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. ค้นข้อมูลกันยายน 1, 2560, จาก <http://tourismdan1.blogspot.com/>.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุคสแตนดาส.
- พณกฤษ อุดมกิตติ. (2556). **การจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว**

ยั่งยืนในพื้นที่เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). **การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน
: กรณีศึกษากำแพงเมืองเก่า จังหวัดพังงา**. วารสารฉบับภาษาไทย
สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
2014(7), 650-665.

เพชรศรี นนทศรี. (2555). รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนใน
เขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 8(2), 47-65.

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2558). **การให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์การตลาด
การท่องเที่ยวแบบดาร์กทัวร์ริซึมพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี**. Veridian
E-Journal, Silpakorn University. 8(2) พฤษภาคม - สิงหาคม 2558.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2539). **ปลูกอุทยานทางวัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: มูลนิธิไชย่ง ล้อมทองกุล.

วิไลลักษณ์ ชมพุดศรี. (2544). **การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย**
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2550). **เอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เอกสารการสอนชุดวิชา ทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวของไทย หน่วยที่ 9 - 15** (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุดสันต์ สุทธิพิศาล. (2555). **การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อมรา พงศาพิชญ์. (2549). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนทัศน์และ
บทบาทในประชาสังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ferguson, George A. and Takane, Yoshio. **Statistical Analysis in Psychology
and Education**. Sixth Edition. Singapore : McGraw-Hill, Inc., 1989.

- Hall, Colin Micheal. (1998). **Introduction to tourism development.** Dimension ann Issues. Malaysia : Longman.
- ICOMOS Australia. (1999). **The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Pieces of Cultural Significance.** Australia : ICOMOS.
- Klapper, J. T. (1960). **Effects of mass communication.** New York: Free Press.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000), **Creative Tourism.** ATLAS News 23, 16 - 20.